

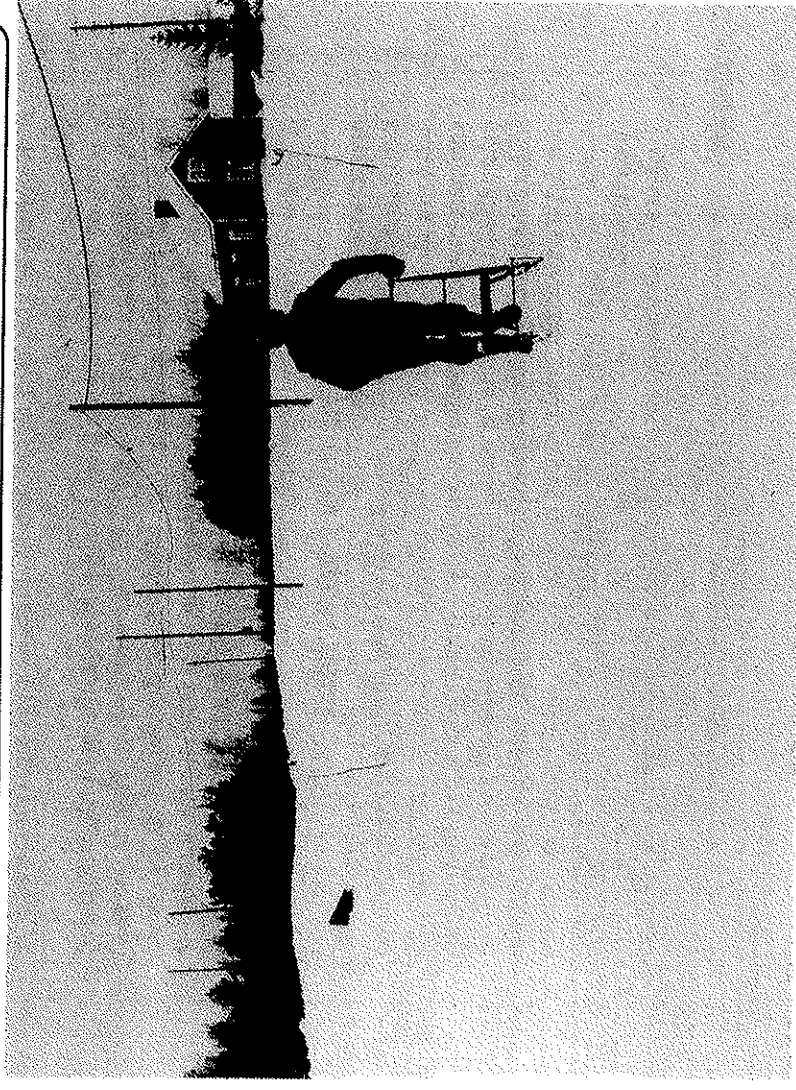
STUDIEHANDLEDNING

till

RÖSTER I NORRBOTTEN

EN ANTOLOGI AV

BRITT SÖDERHOLM-HELLSTRÖM

Inledning

Som i alla antologier utgivna av En bok för alla har redaktören för Rösterna i Norrbotten gjort ett personligt urval av texter för denna bok. Boken innehåller bidrag från sextiosju författare och spänner över en tid om nästan 450 år. Det är en mängd skilda röster som kommer till tals och de bildar tillsammans en spännande och brokig bild av landskapet Norrbotten.

Många av bokens avsnitt kommer säkert att väcka en lust att läsa mera. Beträffande det äldsta materialet kan det vara svårt att få fram böcker eller skrifter varifrån avsnitten är hämtade. Med hjälp av biblioteket kan studiecirkeln säkert få fram en hel del böcker som kan läsas i sin helhet. Målsättningen är att *Rösterna i Norrbotten* ska ge nya infallsvinklar till upplevelser och kunskaper om landskapet och dess skildrare och att ni som deltar i cirkelna genom boken ska hitta glimtar av vad vi, i brist på bättre uttryck, kan kalla Norrbottens särprägel.

Studiehandledningens uppläggning

Boken och studiehandledningen kan ses som ett grundmaterial för cirkeln. Därutöver kan deltagarna fritt välja ut de författare som ingår i antologin och som ni vill läsa mer av. Boktips finns sammanställda längst bak i studiehandledningen.

Studiehandledningen är upplagd så att de olika texterna är ordnade efter vissa teman med läsförslag och diskussionsfrågor. Tanken är att gruppen själv ska kunna bestämma vilken takt man vill hålla och vilka teman som känns mest spännande att fördjupa sig i.

Första sammankomsten

Starta cirkeln genom att i samband med presentationen inventera de kunskaper om Norrbotten som finns hos var och en, kunskaper om landskapet och dess författare, vad ni läst och för övrigt känner till kring ämnet.

Bläddra igenom boken och diskutera om ni vill göra en fördjupning genom att beställa ett antal böcker från biblioteket, så att ni får tillgång till den helhet varur avsnitten hämtats. Ofrastr finns en titel angiven, antingen det är avsnitt ur en roman, en novell eller en diktsamling.

Det finns även en lista med boktips sist i handledningen.

Välj gärna titlar efter deltagare i cirkeln. Lägg för säkerhets skull till några alternativ, om biblioteket inte kan anskaffa just de titlar ni i första hand önskar.

Gör en boklista att lämna in på biblioteket efter första sammankomsten. Då hinner varje deltagare få sin läsuppgift och redovisa den innan cirkeln avslutats.

Diskutera vilket tema ni vill börja arbeta med vid nästa sammankomst och förbered genom att läsa de avsnitt i boken som finns angivna som förslag.

Viktigt att tänka på när ni arbetar med handledningen

Innan ni börjar läsa avsnitten till respektive tema: titta igenom discussionsfrågorna! Då har ni dem i bakhuvudet under läsningen och kan lättare uppmärksamma vad frågorna syftar på.

Läs gärna med penna i hand så att ni kan stryka under eller anteckna, detta är ett bra stöd för minnet när ni sedan ska diskutera i gruppen. Det gör det också lättare att komma ihåg vad som stod i de enskilda avsnitten. Ibland kan det också vara nyttigt att läsa en text två eller flera gånger för att komma ihåg den. Dikter passar också utmärkt för högläsning.

Trevlig läsning!

Britt Söderholm-Hellström

Tema 1 Fädernebygd

När vi hör Norrbotten tänker vi kanske ofrastr på länet, men i den här boken är det landskapet Norrbotten som behandlas. Hembygden har betydelse mycket för norrbottningen.

1. Läs följande avsnitt

Albert Nordberg: Fädernebygd ifrån Bottnens strand, s 19

Folke Isaksson: Spoven, s 81 och Struktururomvandlingens landskap, s 82

Sven Nyberg: norrbottnisk ballad, s 100

David Törnqvist: Ingenting är som fuornas sus, s 163

Bengt V Wall: Den blå natten, s 231

Att diskutera

På vilka olika sätt manifesterar dessa författare sitt förhållande till landskapet?

Hur skiljer sig deras sätt att beskriva landskapet?

2. Läs följande avsnitt

Mikael Niemi: Svartöstan, s 97

Peo Rask: Det blåser, s 107

Jean Claude Hussais: Ömsom svart, ömsom vitt, s 73

Att diskutera

Dessa tre texter visar på olika sidor av staden. Känner du igen dig? På vilket sätt?

Har du mött invandrare eller turister som gjort liknande iakttagelser som Jean Claude Hussais?

3. Läs följande avsnitt

Birgit Lönn: ur Ett förtrollat vatten, s 171

Barbro Alatalo: Stenens sång, s 176

Att diskutera

Människor i Norrbotten har fått kämpa för att kunna bosätta

sig i ett hårt och kargt klimat. Har du själv egna exempel att komma med?

Hur har kärleken påverkat kampen i de båda texterna ovan?

4. Läs följande avsnitt

Reginaud Outhier: 4–8 september 1736, s 194

Mikael Niemi: Och detta är Tornedalen, s 204

Att diskutera

Cirka 250 år skiljer de båda texterna. Diskutera skillnaden.

5. Läs följande avsnitt

Esteri Furmark: Invandrare i språket, s 192

Att diskutera

I Tornedalen talas många olika språk; svenska, tornedalsfinska, finska och samiska. Även i andra delar av Norrbotten är man ”tvåspråkiga” eftersom dialekten lever kvar. Talades dialekt i ditt hem?

Vilket språk talade de första röster du hörde?

Tema 2 Naturen

Naturskildringar spelar en alldeles speciell roll i den nordiska litteraturen. Årstridernas växlingar och den långa, mörka vintern utgör en outsinlig källa för naturlyriken.

1. Läs följande avsnitt

Anita Nilsson: Om våren kommer, s 21

Urban Andersson: Tåt granskog som vi vandrar i, s 38

Yngve Åström: Anragligen, s 121

Bengt Pohjanen: Kölden skäller, s 225 och Här längst uppe i norr, s 226

Sven Nyberg: Den finaste dikten, s 103

Att diskutera

På vilka olika sätt beskriver författarna naturen?

Vad vill de förmedla till läsarna?

Skiljer sig deras budskap från varandra?

2. Läs följande avsnitt

Katarina Kieri: Att stå under ett norrsken, s 87

Stina Aronson: Norrsken, s 127

Bengt Pohjanen: Norrskenet, s 227

Att diskutera

De tre författarna har på var sitt sätt skildrat norrskenet. Vilka utgångspunkter har de haft?

Vilka tankar, känslor eller drömmar har du själv haft när du sett norrsken i den norrbottniska natten?

3. Läs följande avsnitt

Sture Berglund: Pitekluntarna, s 22

Urban Andersson: På öns nordsida en skyddad sandvik, s 39

Lars Bäckström: Den väntande, s 51

Att diskutera:

Vilka stämningar förmedlar dessa dikter?

Lars Bäckström anser att dikten Den väntande lika gärna kunde heta Den havande. Håller du med om detta?

4. Läs följande avsnitt

Elisabet Kågerman: ur Vågspel till döds, s 84

Anders och Brit-Marie Rönnbäck: Östen på ön, s 111

Hans G Westerlund: Gamleå skärgård, s 118

Att diskutera

Tre olika prosaberättelser om skärgårdsliv. Känner du igen dig i någon av dem?

Tycker du att de på något sätt symboliserar den tid de skrevs i?

5. Läs följande avsnitt

Antri Keksi: Islossningen i Tornedalen 1677, s 233

Att diskutera

Efter att ha bevarats i muntlig tradition i över hundra år skrevs

Antri Keksis dikt ner i slutet av 1700-talet. Läs dikten högt och

lyssna till rytmen. Tycker du att det är lätt eller svårt att läsa den?

Varför tror du att denna dikt har kunnat bevaras så länge i muntlig tradition?

Tema 3 Det hårda livet

1. Läs följande avsnitt

Ulla Ekh: Skogsarbetaren, s 142

Adrian Wennström: Sörholms Nils, s 165

Gunnar Kieri: ur Av dig blir det ingenting, s 207

Sekel Nordenstrand: ur Seskarömanuskriptet, s 228

Annika Eriksson: Jag är född i ett överflöd, s 63

Att diskutera:

Arbetslivet var hårt, ofta farligt. Hur skildras människors inställning till arbetet?

Diskutera kring den arbetsgemenskap som kommer fram i texterna.

I Annika Erikssons text skildras arbetslösheten. Diskutera kring den texten i förhållande till de övriga.

2. Läs följande avsnitt

Börje Boström: Ladorna på Nymyrn, s 48

Bengt V Wall: Skäran, s 231

Att diskutera

Hur upplever du dessa texter?

Det har hänt mycket inom jordbruket sedan den tid de skildrar. Diskutera kring detta.

3. Läs följande avsnitt

Tor Bergner: En trubadur som fältherre, s 41

Märtha Burén: Ur Garnison i norr, s 122

Jan Olof Olsson: 107:ans bragd, s 220

Att diskutera:

Militären har gett många arbetstillfällen i Norrbotten, men få har beskrivit regementslivet. En av dem som gjort det är Märtha Burén. Troor du att hon har en annan infallsvinkel genom att hon är kvinna?

Tor Bergner och Jan Olof Olsson skriver om beredskapstiden ur var sin synvinkel. Har du hört liknande berättelser eller har du egna minnen från den tiden?

Tema 4 Kvinnorna

Kvinnorna var oftast de som fick ta ansvaret för hemmet och familjen. De representerade tryggheten, men också gemenskapen och samhällningen.

1. Läs följande avsnitt

Gun Lidström: Ofärdens vinter, s 24

Macke Nilsson: Brita-Kajsa, s 213

Att diskutera

De båda berättelserna utspelar sig med cirka 100 års mellanrum.

Diskutera likheter och skillnader.

2. Läs följande avsnitt

Kerstin Bergström: Jag hade en lekyster, s 43

Lisa Eurén-Berner: ur "Fröken Sprakfåle", s 59

Att diskutera:

Detta är två berättelser om unga flickor. Finns det likheter i i berättelserna?

Vilken är den största skillnaden i berättelserna?

3. Läs följande avsnitt

Annika Engström: Svart och gult, s 54

Annika Eriksson: Häggen blommar, s 62

Arthur Landfors: Mors rundel med blommor, s 90

Margareta Renberg: Jag har tappat mina vantar, s 110

Bruno Sjöberg: Morornas tid, s 132

Siv Cederling: Farmor, s 149

Anna Rönqvist: Solvåren, s 158

Att diskutera

Kärleken till en mor, farmor och mormor kommer fram i de här texterna. Diskutera de olika infallsvinklarna.

Hur har förhållandet mellan generationerna skildrats?

Tema 5 Religionen

Religionen har spelat en viktig roll i människornas liv. Kanske var den inte bara en tröst och tillflykt utan ett sätt att mötas och umgås och för en stund få komma bort från arbete och bekymmer.

Läs följande avsnitt

- Elvin Enqvist: Jul i kyrkstan, s 68
- Gösta Höglund: Efter skurmötet, s 77
- Otto Karl-Oskarsson: ur Nådens höst, s 154
- Hilja Byström: Helg, s 188

Att diskutera

Diskutera kring de olika miljöerna som skildras.
I vilken av texterna kommer gudstron fram tydligast?

Tema 6 Humor

I en antologi med skilda röster från ett landskap bör det naturligtvis också finnas berättelser med mustig folklig karaktär. Med humorns hjälp kan man ge en nog så pricksäker karaktärisering.

1. Läs följande avsnitt

- Anita Nilsson: När isskulpturerna smälter, s 30
- Ronny Eriksson: Vadslagaren, s 35
- Sture Hammenskog: Grefven, s 65
- Birger Vikström: Travhästen, s 134

Att diskutera

Detta är fyra vitt skilda berättelser. På vilket sätt speglar de det norrbottniska kynet?
Tycker ni att man kan tala om en ”landskapskarakär” utifrån dessa berättelser? Hur skulle man i så fall beskriva den?
Har ni egna exempel?

2. Läs följande avsnitt

- Nils Boman: Långt upp i höga Norden, s 37
- Mikael Niemi: När Döden ringer på... s 206
- Eric och Nils Forsgren: Skogshuggarvisan jomenvisst, s 64

Att diskutera

Dessa dikter är ju ganska olika varandra. Vad tycker du att det finns för stämningar i dem – är det humor eller allvar?
Vilka känslor väcker de?
I Skogshuggarvisan framkommer norrbotningens önskan att stanna kvar i Norrbotten. Tycker du att samma önskan finns i När Döden ringer på?
Kan det möjligen vara så att Mikael Niemis dikt är en allegori? (Allegori – av grekiskan allegoria 'tala på annat sätt'. I litteratur och bildkonst en berättelse eller skildring som åskådliggör något annat än det som konkret framställs).

Tema 7 Längtan bort, längtan hem

Hos människan har alltid funnits en längtan efter något. En dröm, att kanske en gång få reda på, få uppleva något annat än den grå vardagen. Men när drömmen uppfyllts finns längtan tillbaka till det gamla och invanda.

1. Läs följande avsnitt

Erik Lindegren: Snöflöjt, s 94

Gerda Antti: Artur, Arnold och jag, s 183

Olof Hederyd: ur Främmande fåglar, s 200

Att diskutera

Hur skildras längtan bort i de tre olika avsnitten?

2. Läs följande avsnitt

Arthur Landfors: Fosterlandet, s 88

Börje Boström: Int' är det nå särskilt med Norrbotten, bokens baksida

Att diskutera

Hur skildrar Arthur Landfors sin längtan hem till fosterlandet?

Vilken retorik används i de båda texterna?

3. Läs följande avsnitt

Lars Bäckström: Han vill resa, s 53

May Larsson: ur Sjärlor och tunnbröd, s 91

Bengt V Wall: Flickorna och aftonrodnan och Och hennes själ är tung av drömmar, s 232

Att diskutera

Hur skildras drömmen om något annat i de olika texterna?

Vilka stämningar finns i de tre texterna?

Kan du känna igen dig i de drömmar och den längtan som finns i avsnitten?

4. Läs följande avsnitt

Sandro Key-Åberg: Det luktar fernissa i garderoben, s 29

Att diskutera

Dikten skildrar hur Sandros ogifna mor tar honom med till barnafadern i Norrbotten för att förmå honom att gifra sig med henne. Under samtalets gång får Sandro sitta i en garderob och vänta. Diskutera kring det bildspråk som används i dikten.

5. Läs följande avsnitt

Eyvind Johnson: Bokhandelsminne från Paris, s 242

Att diskutera

Det sägs att norrbottningen är blyg, tystlåten och tillbakadragen. Diskutera om det påstående stämmer.

Eyvind Johnson var norrbottningen som reste ut i världen men som ofta återvände till Norrbotten både kroppsligt och i sina texter. Diskutera kring vad det betydde för svensk litteratur att han fick Nobelpriset i litteratur. Vad betydde det för Norrbotten?

Efter det att ni läst boken

Är det möjligt att med en eller två meningar ge en beskrivning av landskapet Norrbotten, dess karaktär, natur och människor? Hur skulle du vilja formulera en sådan beskrivning?

Har din egen bild av Norrbotten förändrats efter det att du läst boken?

Tips för bredvidläsningen

- Urban Andersson: *En tid under örnar* 1965
Gerda Antti: *Inte värre än vanligt* 1977
Stina Aronson: *Hitom himlen* 1946
Kerstin Bergström: *Parkeringsplatsen* 1976
Märtha Burén: *Garnison i norr* 1948
Hilja Bysström: *Ett år i Järvi* 1932
Ulla Ekh: *Lapptäcke* 1976
Elvin Enqvist: *Kyrkstad* 1978
Sture Hammenskog: *Farmarna* 1965
Olof Hederyd: *Främmande fåglar* 1996
Gösta Höglund: *Blod och eld* 1944
Folke Isaksson: *Hos mormor* 1993
Eyvind Johnson: *Romanen om Olof* 1934–37
Otto Karl-Oskarsson: *Kall blåst över Oxnäset* 1947
Gunnar Kieri: *Jag ska ändå inte stanna* 1978
May Larsson: *Stjärnor och tunnbröd* 1987
Gun Lidström: *Myrlandet* 1983
Birgit Lönn: *Ett förtrollat vatten* 1991
Mikael Niemi: *Näsblod under högmässan* 1988
Anita Nilsson: *I stället för rapport* 1988
Macke Nilsson: *Profeten i Pajala* 1979
Sven Nyberg: *Sista sommaren i Bensbyn* 1977
Jan Olof Olsson: *Någonstans i Sverige* 1974
Reginaud Ourhier: *Dagbok från en resa i Norden 1736–1737* 1982
Bengt Pohjanen: *Kamos, i hjärtat av vintern* 1986
Margareta Renberg: *En tatuerad dams memoarer* 1974
Anders o Britt-Marie Rönnbäck: *Ett blänk i evigheten – Öar i norr* 1983
Anna Rönnqvist: *Hon Maria* 1957
Birger Vikström: *13 historier*